

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Катедра української мови імені проф. Івана Ковалика

Затверджено

на засіданні катедри української мови
імені проф. Івана Ковалика
філологічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка

(протокол № 1 від серпня 2023р.)

Завідувач катедри З.О. Купчинська

СИЛАБУС
з навчальної дисципліни
“Історія української літературної мови”,
що викладається в межах ОПП “Українська мова та література”
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі
спеціальності 035 Філологія.

Спеціалізація 035.01 Українська мова та література

Львів - 2023

Назва курсу	Історія української літературної мови
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет ім. Івана Франка м. Львів, вул. Університетська, 1.
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Катедра української мови імені професора Івана Ковалика
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035 01 Українська мова та література
Викладачі курсу	доц. Добосевич У.Б.
Контактна інформація викладачів	u-lana@hotmail.com ulyana.dobosevych@lnu.edu.ua
Консультації з курсу відбуваються	Консультації в день проведення дисципліни за попередньою домовленістю. Он-лайн консультації за попередньою домовленістю. Для погодження часу он-лайн консультації слід писати на електронну пошту викладача
Сторінка курсу	http://philology.lnu.edu.ua/istoriya-ukrajinskoji-literaturnojoj-movy-ukrainisty-1-potik
Інформація про курс	Дисципліна “Основи наукових філологічних досліджень (мовознавчих)” є вибірковою дисципліною зі спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література для освітньої програми “Українська мова та література”. Ця дисципліна викладається в 5 семестрі в обсязі 3 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS)
Коротка анотація курсу	<p>Курс «Історія української літературної мови» призначений для студентів-україністів за спеціальністю «Українська мова та література», спеціалізацією «Українська мова та література» третього року навчання.</p> <p>Курс історії української літературної мови є частиною історії української мови як спеціальної навчальної дисципліни у вищій школі. Це один із завершальних етапів підготовки студента, який передбачає не лише фахове удосконалення, але й розширення світогляду спеціаліста-філолога та викладача української мови.</p> <p>Як частина обов'язкової програми цей курс ознайомлює студентів з основними відомостями з історії української літературної мови, становленням її норм (насамперед правописних), функціональних стилів, лексичного складу, стилістичними засобами; загалом дає знання про взаємодію літературної мови з українською загальнонародною, з її місцевими діалектами у зв'язку з іншими слов'янськими і неслов'янськими мовами.</p> <p>Курс забезпечує студентові орієнтацію у процесах творення</p>

	<p>української літературної мови в цілому і в межах певних періодів, ознайомлює студентів з оригінальними писемними пам'ятками, що репрезентують різні стилі та жанри української літературної мови, розкриває роль особистості як важливого чинника мовотворчих процесів.</p> <p>Предметом історії української літературної мови як окремої навчальної дисципліни є вивчення загальних процесів розвитку літературної мови, її зародження, становлення, еволюція від початків до сучасного стану.</p> <p>Основними завданнями курсу є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виділити етапи формування української літературної мови та охарактеризувати основні тенденції у межах кожного часового зразу; - простежити взаємозв'язки між певними періодами становлення літературної мови - традиційне і нове у загальному спрямуванні мовотворчих процесів; - виявити домінантні джерела творення літературної мови кожного періоду; - з'ясувати причини взаємодії української літературної(писемної) мови з іншими слов'янськими та неслов'янськими мовами та наслідки міжмовних контактів; - прослідкувати за взаємодією літературної мови з живою розмовною мовою, репрезентованою різноманітністю територіальних та соціальних діалектів; - окреслити шляхи вироблення лексичного і стилевого фондів мови, закріплення граматичних і правописних норм; - ознайомити студентів з основними писемними пам'ятками української мови; - визначити місце видатних письменників, учених, церковних, політичних і культурних діячів у літературному мовотворенні.
Мета та цілі курсу	<p>Мета – подати цілісну картину процесів формування і становлення української літературної мови від найдавніших часів.</p> <p>Цілі передбачають:</p> <p>розуміння головних процесів виникнення, формування і розвитку української мови;</p> <p>виявлення й осмислення ролі позамовних чинників у становленні української літературної мови;</p> <p>усвідомлення мови як суспільного явища;</p> <p>здатність виявляти джерела мовотворення;</p> <p>уміння коментувати роль писемних пам'яток як складового елемента мовотворчих процесів;</p> <p>визначення ролі особистості в історії формування літературної мови.</p>
Література для вивчення дисципліни	<p><i>Основна</i></p> <p>Бабич Н.Д. Історія української літературної мови: Практичний курс / Н.Д.Бабич. - Львів, 1993.</p> <p>Блик О.П. Історія української літературної мови: Практичні заняття / О.П. Блик. - К., 1987.</p>

- Добосевич У.Б. Методичні вказівки для самостійної роботи з історії української літературної мови / Ук. Добосевич У.Б. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2005. – 56с.
- Конобродська В. Історія української літературної мови. Практичні заняття / В.Конобродська. – Житомир, 2002.
- Курс історії української літературної мови / За ред. І.Білодіда : У 2 т. – К., 1958. – Т. 1.; Т. 2 – К., 1961.
- Ніка О. Історія української літературної мови / О.Ніка. – К., 2014.
- Огієнко І. (Іларіон). Історія української літературної мови / І. (Іларіон) Огієнко. - К., 1995.
- Плющ П.П. Історія української літературної мови / П.П.Плющ. - К., 1971
- Русанівський В.М. Історія української літературної мови / В.М.Русанівський. – К., 2001.
- Чапленко В. Історія нової української літературної мови (17ст. - 1933) / В.Чапленко. - Нью-Йорк, 1970.
- Додаткова*
- Ажнюк Б. Національна ідентичність і мова в українській діаспорі//Сучасність. - 1999. - № 3. - С.128-140.
- Бідер Г. Українська мова в Габсбурзькій монархії//Мовознавство. – 1997. - №1.
- Булаховський Л.А. Питання походження української мови: Історичний коментар до української мови // Вибр. праці: В 5-и т. – Т.2.– К., 1977. – С. 10 – 25.
- Горбач О. Засади періодизації історії української літературної мови й етапи її розвитку // 2 Міжнародний конгрес україністів. – Львів, 1993. – С. 7 – 12.
- Єдлінська У. Ділова мова XIV-XVст. в українському мовотворчому процесі // Другий міжнародний конгрес україністів. Мовознавство. Доповіді і повідомлення. - Львів, 1993. - С. 17-22.
- Житецький П.Г. “Енеїда” Котляревского и древнейший список ее в связи с обзором малорусской литературы XVIII века// Житецький П.Г. Вибрані праці. Філологія. - К., 1987.
- Житецький П.Г. Вибрані праці: Філологія. – К., 1987.
- Жовтобрюх М. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918-1941). – К., 1991.
- Жовтобрюх М. Староукраїнські грамоти як пам'ятки літературної мови // Мовознавство. – 1976. - №4. – С. 6-10.
- Жовтобрюх М. Мова української періодичної преси (кінець XIX – початок ХХст.) – К., 1970.
- Історія українського правопису XVI – XX століття: Хрестоматія/ Упор. В.В.Німчук, Н.В. Пуряєва. – К., 2004.
- Історія української мови: Хрестоматія / Упор. С.Я.Єрмоленко, А.К.Мойсієнко. - К., 1996.

- Карпенко Ю. Коли і як виникла українська мова // Мовознавство: Тези та повідомлення Ш Міжнародного конгресу україністів. – Харків, 1996. – С.75 – 81.
- Кобилянський Б. Мова Григорія Сковороди // Кобилянський Б. Лекції з історії української літературної мови. - Львів, 1965.
- Коломієць В.Т. Типологічні риси української літературної мови на фоні інших слов'янських мов//Мовознавство. – 1992.–№5. – С.3–11.
- Левченко Г.А. Нариси з історії української літературної мови першої половини XIX ст. - К.-Х.,1946. - С.107-140.
- Масенко Л. До проблеми спадкоємності старої писемної традиції в новій українській літературній мові// Мовознавство. - 1995. - № 4-5.
- Масенко Л.Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. – К.,2004.
- Матвіяс І. Українська літературна мова і територіальні діалекти в їх взаємодії на різних історичних етапах //Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами. К.,1977. - С.5-31.
- Муромцева О.Г. Розвиток лексики української літературної мови в другій половині XIX - на початку ХХст. - Х.,1985.
- Німчук В. Початки літературних мов Київської Русі // Мовознавство. - 1982. - № 2. - С.21-31.
- Німчук В.В. Мовознавство на Україні в XIV - XVIIст. - К.,1985.
- Німчук В.В. Староукраїнська лексикографія у її зв'язках з російською та білоруською. - К.,1980.
- Німчук В.В. Періодизація як напрямок дослідження генези та історії української мови // Мовознавство. – 1997.–№6. – С. 3 – 15; 1998. – № 1.– С. 3 – 13.
- Німчук В.В. Про походження українських діалектів // Україна: Наука і культура. – К., 1983. – Вип. 26–28.
- Огієнко Іван. Історія української літературної мови. – К., 1999.
- Передрієнко В. Формування української літературної мови XVIII ст. на народній основі. - К.,1979.
- Пещак М.М. Історичні писемні пам'ятки як джерело розвитку мовознавчої науки // Мовознавство. – 1987. – № 3. – С. 49 – 54.
- Півторак Г.П. Проблема східнослов'янської прамови // Мовознавство: Доповіді та повідомлення на ІУ Міжнародному конгресі україністів / Відп. ред. В. Німчук. – К., 2002. – С. 268 – 272.
- Півторак Г.П. Формування і діалектна диференціація давньоруської мови. – К., 1988.
- Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. – К., 1993.
- Статєєва В. Українські письменники про проблеми літературної мови та мовознавства кінця XIX - початку ХХ ст. - Ужгород,1997.
- Стишов О. Особливості розвитку лексичного складу української мови кінця ХХст. (на матеріалі мови засобів масової інформації). – К., 2003.
- Тараненко О.О. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних і політико-ідеологічних проблем // Мовознавство. – 1993. – №2. – С.

	<p>35 – 38.</p> <p>Ткаченко О. Українська мова і українська культура // Українська мова. – 2003. - № 1, – С. 3-13, № 2. – С. 3-22 та №3-4. – С. 3-17.</p> <p>Царук О. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри. – Дніпропетровськ, 1998.</p> <p>Чепіга І. Концепція літературної мови староукраїнських книжників XVI - першої половини XVII ст.// Жанри і стилі в історії української літературної мови. - К., 1989. - С.79-93.</p> <p>Чепіга І. Народнорозмовні елементи у мові українських ділових текстів XVI - першої половини XVII ст. // Мовознавство. - 1992. - № 6. - С.3-11.</p> <p>Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови. - Львів-Нью-Йорк, 1996. - С.27-108.</p> <p>Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941). Стан і статус.- Чернівці, 1998. - С.113-139.</p> <p>Шевельов Ю. Чому общаєрусский язык, а не вібчоруська мова (з проблем східнослов'янської глотогонії) // II Міжнародний конгрес україністів. – Львів, 1993. – С. 54 – 66.</p> <p>Шевельов Ю. Традиція і новаторство в лексиці і стилістиці І.П.Котляревського. - Чернівці, 1998.</p>
Тривалість курсу	Один семестр (5)
Обсяг курсу	Загальний обсяг 90 годин, у т. ч. 32 години лекційних, 16 годин практичних занять і 42 години самостійної роботи. 3 кредити ЄКТС. 3 модулі.
Очікувані результати навчання	<p>Студент повинен знати:</p> <p>предмет, завдання, значення та основні поняття курсу історії української літературної мови,</p> <p>періодизацію історії української літературної мови, основні етапи її становлення,</p> <p>загальні тенденції формування літературно-писемної мови у межах кожного з періодів,</p> <p>джерела формування лексичного складу літературної мови,</p> <p>особливості писемних пам'яток української мови,</p> <p>історію становлення українського правопису,</p> <p>стан та перспективи дослідження історії української літературної мови,</p> <p>основні наукові праці з історії української літературної мови.</p> <p>Студент повинен вміти:</p> <p>аналізувати особливості мови писемних пам'яток різних періодів,</p> <p>виявляти риси української мови,</p> <p>інтерпретувати традиційні чи інноваційні мовні явища кожного з періодів творення української літературної мови,</p> <p>виявляти у текстах ознаки різних правописних систем</p>

	характеризувати позицію, роль і вплив історичних постатей (словесників, лексикографів, письменників, політичних чи церковних діячів тощо) на розвиток української літературної мови.
Ключові слова	Запозичення, книжна мова, літературна мова, літературно-писемна мова, проста мова, руська мова, кодифікація, різноманітні тексти, писемна пам'ятка, мовотворення, правопис.
Формат курсу	Очний.
Теми	* СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	Іспит
Пререквізити	Курси старослов'янської мови, історичної граматики, діалектології, загального мовознавства, історії української літератури, історії України, сучасної української літературної мови.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>Викладання історії української літературної мови передбачає використання загальнонаукових методів спостереження, індукції, дедукції, аналізу, синтезу.</p> <p>Серед лінгвістичних методів використано структурний метод, представлений різноманітними методиками синхронного аналізу мовних явищ як варіантів складників цілісної системи мови і служить пізнанню внутрішньої організації мови як системи. Застосовано прийоми опозиційного і трансформаційного аналізу;</p> <p>описовий метод із застосуванням прийомів внутрішньої й зовнішньої інтерпретації;</p> <p>порівняльно-історичний метод, що виявляється у прийомах зіставлення ролі і статусу мови в різні часові зрази з урахуванням мовних явищ;</p> <p>визначається відносна хронологія мовних фактів.</p> <p>Застосований метод міждисциплінарного дослідження, що полягає у залученні даних із історії, філософії, літературознавства, релігієзнавства, політології.</p> <p>Метод спостереження (передбачає роботу з власне джерелами і науковими розвідками зазначененої проблематики).</p>
Необхідне обладнання	Проектор
Критерій оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-балльною шкалою. Бали нараховуються так:</p> <ul style="list-style-type: none"> практичні: 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 20; модулі: 30 семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30; екзамен: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50. <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100.</p> <p>Академічна добросердість: очікується, що роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями. Відсутність покликань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання</p>

	<p>в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботі студента, незалежно від масштабів плагіату чи обману, є підставою для того, щоб викладач її не зарахував. Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Усю літературу, яку студенти не зможуть знайти самостійно, надає викладач виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студентів заохочують до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих. Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані за виконання відповідних видів письмових робіт (в третьому семестрі), курсової роботи (в четвертому семестрі), а також бали, набрані впродовж семестру за виступи з доповідями та рецензіями на семінарі, участь в обговоренні. При цьому обов'язково враховується присутність на занятті та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом та іншими мобільними пристроями під час заняття з метою, не пов'язаною з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної добродетелі не толеруються.</p>
Питання до екзамену.	<ol style="list-style-type: none"> Історія української літературної мови (далі - ІУЛМ) як окрема мовознавча дисципліна. Предмет і завдання курсу. Джерела вивчення ІУЛМ. Проблема періодизації ІУЛМ. Поняття літературна мова і загальнонародна мова, їх взаємовідношення, зміни у його змісті на різних етапах становлення; основні джерела її творення. Історія виникнення письма. Розвиток писемності в Україні. Проблема існування писемної мови в Київській Русі у дохристиянський період. Мова найдавніших записів. Старослов'янська мова: історія виникнення та роль у формуванні української літературної мови. Церковнослов'янська мова. Києворуський період в ІУЛМ: основні тенденції розвитку двох типів літературних мов. Питання про давньоруську мову і його трактування в сучасному українському мовознавстві. Особливості писемних пам'яток києворуського періоду, аналіз однієї з них на вибір. Специфіка розвитку руської писемної мови у другій половині XIV - XV ст.

	<p>11. Четія-Мінея 1489р. та її роль у мовотворчих процесах.</p> <p>12. Реформування церковнослов'янської мови у XIV - XV - XVIст. - другий південнослов'янський вплив і його значення в ГУЛМ.</p> <p>13. Ідеї Гуманізму, Відродження та Реформації у розвитку староукраїнської мови XVI - першій половині XVII ст.</p> <p>14. Основні тенденції розвитку руської писемної мови у XVI - першій половині XVII ст.</p> <p>15. Пересопницьке Євангеліє як пам'ятка української мови.</p> <p>16. Писемні пам'ятки XVI - першої половини XVII ст. Аналіз однієї з них на вибір.</p> <p>17. Початки і розвиток друкарства в Україні. Значення друкарства в ГУЛМ.</p> <p>18. Взаємодія руської писемної мови з іншими слов'янськими і неслов'янськими мовами у період XVI - XVII ст.</p> <p>19. Перші граматичні праці на українських землях в XVI - XVII ст.</p> <p>20. Лексикографічні праці на українських землях в XVI - XVII ст.</p> <p>21. Основні тенденції у розвитку української літературної мови другої половини XVII - XVIII ст.</p> <p>22. Жанрово-стильова різноманітність писемних пам'яток другої половини XVII - XVIIIст., особливості їх мови.</p> <p>23. Особливості мови творів Г. Сковороди.</p> <p>24. Особливості мови козацьких літописів.</p> <p>25. Новоукраїнська доба в ГУЛМ. Значення творчості І. Котляревського.</p> <p>26. Граматичні праці на Лівобережжі і в Галичині у першій половині XIX ст.</p> <p>27. Розвиток української літературної мови у першій половині XIX ст. на Лівобережжі.</p> <p>28. Українська літературна мова у першій половині XIX ст. в Галичині. Суперечки навколо правописних питань.</p> <p>29. Тарас Шевченко і його роль в ГУЛМ.</p> <p>30. Пантелеймон Куліш і його роль в ГУЛМ.</p> <p>31. Основні тенденції розвитку української літературної мови у другій половині XIXст. на Лівобережжі.</p> <p>32. Основні тенденції розвитку української літературної мови у другій половині XIXст. в Галичині.</p> <p>33. Історія запровадження фонетичного правопису в Галичині у другій половині XIXст.</p> <p>34. Історія українського правопису XIX ст. на Лівобережжі.</p> <p>35. Дискусія навколо питань розвитку української літературної мови у 90-х рр. XIXст.</p> <p>36. Борис Грінченко і його роль в ГУЛМ.</p> <p>37. Леся Українка і її роль в ГУЛМ.</p> <p>38. І. Франко і його роль в ГУЛМ.</p> <p>39. Розвиток української літературної мови у XX ст. (загальний огляд).</p> <p>40. Сучасний стан і основні тенденції розвитку української</p>
--	--

	літературної мови.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Тиж. / дата / год.-	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література	Завдання, год	Термін виконання
	МОДУЛЬ І				
36 т. 2 год.	<p>Історія української літературної мови як мовознавча галузь і навчальна дисципліна. Предмет, завдання, значення курсу. Зв'язки з іншими дисциплінами.</p> <p>Основні джерела пізнання історії української літературної мови. Наукові студії з історії української літературної мови. Деформоване висвітлення історії української літературної мови у часи радянського тоталітаризму.</p> <p>Усний та писемний вияви літературної мови. Історія літературної мови як історія еволюції писемного узусу. Розвиток функціональних стилів як один із аспектів історії літературної мови.</p> <p>.</p>	лекція	<p><i>Основна + Горбач О. Засади періодизації історії української літературної мови й етапи її розвитку// Другий міжнародний конгрес україністів. Мовознавство. Доповіді і повідомлення. – Львів,1993. - С.8-12.</i></p> <p><i>Німчук В. Періодизація як напрямок дослідження генезису та історії української мови// Мовознавство. – 1997. - №6; 1998. - №1.</i></p> <p><i>Німчук В. Пам'ятки української мови// // Українська мова. Енциклопедія. – К.,2000. – С.418-420.</i></p> <p><i>Півторак Гр. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов . Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільноти колиски». – К.,2001. – С.54-97.</i></p> <p><i>Русанівський В. Джерела розвитку східнослов'янських літературних мов. – К.,1985.</i></p> <p><i>Шевельов Ю. Українська літературна мова// Записки Харківського історико-філологічного товариства. – Т. 8. – Харків, 1999. - С.83-100.</i></p>	<p>Письмо як один з виявів людської цивілізації. Виникнення письма: основні етапи. Найдавніші писемні системи. Кирилиця і глаголиця.</p> <p>2 год</p>	

37 т. 2 год.	Поняття “українська літературна мова” та зміни у його змісті на різних етапах становлення. Кодифікованість норм, загальноприйнятість, поліфункційність, стильова диференціація як ознаки літературної мови. Основні джерела творення літературної мови (народнорозмовна мова, мова фольклору, запозичення, творення нових слів, семантичне переосмислення лексем). Діалектна основа сучасної української літературної мови. Розмежування понять літературна мова, мова літератури, загальнонародна мова. Поняття „мовна ситуація” і «мовна політика» в курсі історії української літературної мови.	практичне заняття	Основна + <i>Булаховський Л.А.</i> Виникнення і розвиток літературних мов// Булаховський Л.А. Вибрані твори: В 5-ти т.– К., 1975.–Т.1.–С.321-466. <i>Коломієць В.Т.</i> Типологічні риси української літературної мови на фоні інших слов'янських // Мовознавство. - 1992. - № 5. - С.3-10. <i>Полюга Л.</i> Співвідношення понять “українська національна” та “українська літературна” мови // Українська історична та діалектна лексика : Зб. наукових праць. - К., 1995.- Вип.2.		
37 т. 2 год.	Києворуський період. Староукраїнська літературно-писемна мова (Х – перша половина XIV ст.). Загальна характеристика мовної ситуації Київської Русі. Відмінність книжної мови середньовіччя від літературних мов нового типу. Руська (українська) літературно-писемна мова та старослов'янська, їх співіснування і взаємодія у писемних текстах. Вивчення старослов'янської мови та мовна практика руських книжників. Фонетико-орфографічні та морфологічні ознаки української мови у руських списках старослов'янських текстів. Джерела руської літературно-писемної мови. Основні тенденції розвитку руської літературно-писемної мови і шляхи формування її лексичного складу у процесі взаємодії з іншими мовами (старослов'янською, грецькою тощо).	лекція	Основна + <i>Німчук В.</i> Лексика пам'яток XI – XIII ст. як свідчення народної основи давньоруської літературної мови//Жанри і стилі в історії української літературної мови. - К., 1989. - С.5-56. <i>Німчук В.</i> Початки літературних мов Київської Русі // Мовознавство. - 1982. - № 2. - С.21-31. <i>Півторак Г.</i> . Походження українців, росіян, білорусів та інших мов . Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільнотою колиски». – К.,2001. – С.48-54 та 97-109.	Писемні пам'ятки часів Київської Русі та Галицько-Волинського князівства : різноманітність жанрів, тематики, походження. 4 год.	

			<p><i>Півторак Гр.</i> Джерела української літературної мови // Півторак Гр. Українці: звідки ми і наша мова. - К., 1993. - С.135-180.</p> <p><i>Русанівський В., Німчук В.</i> Співвідношення функцій давньоруської і старослов'янської мов у Київській Русі(XI – XIII ст.)// VII Міжнародний з'їзд славістів. Слов'янське мовознавство. Доповіді.- К., 1983.- С.185-210.</p>	
38 т. 2 год.	Староукраїнська літературно-писемна мова у юридичних, ділових, літописних, художніх, епістолярних текстах києворуського періоду. Старослов'янська мова у релігійній сфері (канонічна, житійна та проповідницька література). Традиційно-слоговий критерій у диференціації писемної спадщини києворуського періоду. Взаємодія старослов'янської та української мов у писемних пам'ятках. Фонетичні, словотвірні, морфологічні, лексичні та синтаксичні риси української мови у текстах.	лекція	<p>Основна + <i>Задорожній В.</i> Як треба читати тексти кирилівського письма // Дивослово. – 2004. - №2.</p> <p><i>Німчук В.</i> Лексика пам'яток XI – XIII ст. як свідчення народної основи давньоруської літературної мови // Жанри і стилі в історії української літературної мови. - К., 1989. - С.5-56.</p>	
39 т. 2 год.	Загальна характеристика мовної ситуації Київської Русі . Старослов'янська мова та її роль у становленні руської (української) літературно-писемної мови. Старослов'янізми як стилетворчий компонент у сучасній українській літературній мові. Глаголичне та кириличне письмо на території Русі-України та історія його виникнення. Особливості мови найдавніших написів (легенди на монетах, написи на Гніздовській корчазі, Тмуторканському камені, графіті на стінах Софійського собору тощо).	Практичне заняття	<p>Основна + <i>Жуковська Л.</i> Гіпотези і факти про давньоруську писемність до XII ст..// Літературна спадщина Київської Русі і українська література XVI – XVIIст. – К., 1981. – С.13- 24.</p> <p><i>Зоценко В.</i> Києворуські печатки з давнього Вишгорода XI – XII ст.. //ЗНТШ.. – Львів, 1996. – Т.231. - С.234-241.</p> <p><i>Коць-Григорчук Л.</i></p>	

	<p>Писемні пам'ятки києворуського періоду: історія виникнення, особливості оформлення, фонетичні, морфологічні, лексичні риси української мови та їх інтерпретація: Остромирове Євангеліє; Ізборники Святослава 1073 та 1076рр.; «Слово о полку Ігоревім»; Повість минулих літ; “Руська правда”; берестяні грамоти.</p>		<p>Написи на творах середньовічного малярства. Лінгвістичне і палеографічне атрибутування// ЗНТШ. – Львів, 1990. – Т.221. – С.210-236. <i>Німчук В.</i> Початки літературних мов Кіївської Русі// Мовознавство. – 1982. - №2. – С.21-31. <i>Петегирич В.</i> Про знаряддя письма та кириличні написи на предметах XI – XIVст. з Галицької землі// ЗНТШ. – Львів, 1997. – Т.233. – С.206-214. <i>Шевельов Ю.</i> Про так званий підпис королеви Франції Анни(1063)// Збірник Харківського історико-філологічного товариства. – Т.2. – Х., 1994. – С.107-112.</p>	
39 т. 2 год.	<h3>МОДУЛЬ II</h3> <p>Середньоукраїнська літературно-письменна мова. Період другої половини XIV – XV ст. Творення літературно-письменної мови на теренах України в нових історичних умовах. Статус руської мови у Великому Литовському князівстві та в Речі Посполитій і його закріплення в офіційних документах. Традиції і розвиток ділового письменства на слов'янських землях та в Україні. Мова ділових паперів як основа формування літературно-письменної мови періоду другої половини XIV – XV ст. Загальний огляд пам'яток юридично-ділового стилю, їх структурні частини та наповнення народнорозмовними елементами. Другий південнослов'янський вплив та його</p>	лекція	<p>Основна + Грамоти XIV ст./ Упорядкування М.Пещак. - К.,1974. Гумецька Л.Л. Уваги до українсько-білоруських мовних зв'язків періоду XIV – XVII ст. // Дослідження з української і російської мов. – К.,1964. Єслінська У. Ділова мова XIV - XVст. в українському мовотворчому процесі// Другий міжнародний конгрес україністів. Мовознавство. Доповіді і</p>	<p>Відбиття особливостей руської літературно-письменної мови у “Словнику староукраїнської мови XIV – XV ст.” 2 год.</p>

	ознаки у правописній системі. Значення реформ старослов'янської мови у становленні літературно-писемної мови в Україні. Пам'ятки релігійного стилю XIV – XV ст. Мова Четії-Мінеї 1489 року як якісно нове явище у релігійному письменстві.		повідомлення. - Львів, 1993. - С.17-22. Німчук В. Київський Псалтир 1397р. – пам'ятка північного діалекту української мови// Український діалектологічний збірник. – Кн..3 . – К.,1997. – С.218-230. Огієнко І. Розмежування пам'яток українських від білоруських // Пам'ятки України: історія та культура. – 2002. - №2. Свенцицький І. Заходноукраїнські грамоти 14-15 ст.// Питання українського мовознавства. – Кн..2. – Львів,1957. Українські грамоти XV ст./ Підготовка В. Русанівського. - К.,1965.	
40 т. 2 год.	Українська літературно-писемна мова XVI – першої половини XVII ст. Вплив позамовних чинників на утвердження нових тенденцій у розвитку літературно-писемної мови. Зосередження основних мовотворчих тенденцій у релігійному письменстві. Особливості мови полемічної літератури, драматичних творів, ділових документів. Взаємодія української літературно-писемної мови у із церковнослов'янською, польською, грецькою, латинською, німецькою, італійською у пам'ятках різних стилів. Розвиток мовознавчої думки.	лекція	Основна + Житецький П.Г. Нарис літературної історії української мови в XVII ст. // Житецький П.Г. Вибрані праці. Філологія. - К.,1987. - С.19-139. Мойсіенко В. Про національний статус „руської мови” в часи Великого князівства Литовського та Речі Посполитої // Мовознавство. – 2005. - № 1. – С.67-82. Німчук В.В. Мовознавство на Україні в XIV - XVІІІст. - К.,1985. Німчук В.В. Староукраїнська лексикографія у її	Розвиток шкільної освіти на українських теренах. Перші європейські та українські вищі навчальні заклади. Компоненти публіцистичного, релігійного, художнього та розмовно-побутового стилів у творах Івана Вишенського. Початки і розвиток друкарства на українських теренах, його роль у процесах формування літературно-писемної мови, розвиток нових жанрів передмови-присвяти і післямови. 8 год.

			<p>зв'язках з російською та білоруською. - К.,1980.</p> <p><i>Фрік Девід А. Мелетій Смотрицький і руське мовне питання // ЗНТШ. - Львів,1992. - Т.224.- С.210-229.</i></p> <p><i>Худайчук Л. Лексика українських ділових документів кінця XVI - початку XVII ст. - К.,1961.</i></p> <p><i>Чепіга І. Концепція літературної мови староукраїнських книжників XVI - першої половини XVII ст.// Жанри і стилі в історії української літературної мови. - К.,1989. - С.79-93.</i></p>	
41 т. 2 год.	Мова ділових паперів як основа формування літературно-писемної мови періоду другої половини XIV – XV ст. Загальний огляд пам'яток юридично-ділового стилю. Відбиття особливостей руської (української) літературно-писемної мови у “Словнику староукраїнської мови XIV – XV ст.” Пам'ятки релігійного стилю XIV – XV ст. та особливості їх мови. Четіє-Мінея 1489 року як якісно нове явище у релігійному письменстві.	практичне заняття	<p>Основна +</p> <p><i>Гринчшинин Д.Г. Четья 1489 року - видатна конфесійна пам'ятка української мови // ЗНТШ. - Т.229. - Львів,1995. - С.251-276.</i></p> <p><i>Симонова К. Українська мова в конфесійному письменстві (на матеріалі „Четії» 1489р.)// Жанри і стилі в історії української літературної мови. - К.,1989. - С.56-78.</i></p>	
41 т. 2 год.	Розвиток української літературної мови у другій половині XVII – XVIII ст. Територіальне і політичне роз'єднання українських земель у другій половині XVIIст. як передумова різних шляхів розвитку літературної мови у підросійській та підавстрійській Україні. Агресивна росіянізаторська політика в освіті та книгодрукуванні на теренах Лівобережжя та	лекція	<p>Основна +</p> <p><i>Зиновіїв К. Вірші. Приповісті посполиті/ Підг. тексту І.П.Чепіги. - К.,1971.</i></p> <p><i>Кобилянський Б. Мова Григорія Сковороди// Кобилянський Б. Лекції з історії української літературної мови. -</i></p>	<p>Загальна характеристика мови писемних пам'яток різних стилів та жанрів: ділового письменства (документи канцелярії Б.Хмельницького, ратушні книги тощо), науково-популярного стилю (лікарські та господарські порадники, травники, “Політика</p>

	Правобережжя. Загальна характеристика мови писемних пам'яток різних стилів та жанрів. Домінування народнорозмової основи на різних мовних рівнях у процесі формування літературної мови. Суперечність між старою книжною і живою розмовою основами літературної мови та її вияв у XVIII ст. Неузгодженість між мовною практикою та мовною свідомістю – розвиток української літературної мови в умовах російсько-української диглосії у підросійській Україні та українсько-польсько-німецької диглосії в Галичині.		Львів,1965. Лікарські та господарські порадники XVIIIст./ Підгот. до вид. Передрієнка В.-К.,1984. Лизанчук В. Навічно кайдани кували. - Львів,1995. - С.21-75. Передрієнко В. Формування української літературної мови XVIII ст. на народній основі. - К.,1979. Франко І. Карпаторуське письменство XVII - XVIII ст./Зібр. тв.у 50-ти т. - К.,1981. - Т.32.- С.207-229.	свіцька”), художніх творів (мовні експерименти Івана Некрашевича, народнорозмовна основа та лексичний склад віршів Климентія Зиновіїва, творчість мандрівних дяків), історіографії („Синопсис” І.Гізеля та козацькі літописи Самовидця, Григорія Граб’янки, Самійла Величка), релігійного („Науки парохіяльния” 1794р.), епістолярного стилю. 10 год.	
	МОДУЛЬ III				
42 т. 2 год.	Нова доба в історії української літературної мови (кінець XVIII – перша половина XIXст.) Ідеї романтизму та формування нової парадигми української культури в період слов'янського відродження. “Енеїда” Івана Котляревського як нове явище в історії становлення української літературної мови. Зв’язок мови твору із традиціями української літературно-писемної мови і новаторські тенденції. Явище “мовної котляревщини”. Праця Гр. Квітки-Основ’яненка, П.Гулака-Артемовського, Є.Гребінки над українським словом у художньому стилі: від гумору до серйозних тем.	лекція	Основна + Єрмоленко С. „Енеїда” І.П.Котляревського і нормативна основа сучасної літературної мови// Культура слова. – 2000. - №53-54. Шевельов Ю.Традиція і новаторство в лексиці і стилістиці І.П.Котляревського. - Чернівці, 1998. Шпорлюк Р. Українське національне відродження в контексті європейської історії кінця XVIII - початку XIX століття// Україна. Наука і культура. - К.,1991. - Вип.25. - С.159-167.		
43 т.	Пересопницьке Євангеліє та його роль у формуванні української літературної мови: історія рукопису, оформлення, риси української мови у пам'ятці. Особливості мови полемічної літератури	Практичне заняття	Основна + Коць-Григорчук Л. Про походження Памва Беринди// Мовознавство. – 1994. - №4-5.		

2 год.	XVI – першої половини XVII ст.; компоненти публіцистичного, релігійного, художнього та розмовно-побутового стилів у творах Івана Вишенського. Драматичні твори у процесі формування літературно-писемної мови. Проста мова в інтермедіях Якуба Гаватовича як стилістичний засіб комічного. Народнорозмовні елементи у віршованих творах. Розвиток мовознавчої думки у XVI – першої половини XVII ст. на українських землях.		<i>Oщипко І.Із спостережень над побутовою лексикою української мови XVIIст.: На матеріалі „Лексикону словенороського” Памви Беринди// Питання українського мовознавства. – Пересопницьке Євангеліє 1556-1561: Дослідження. Транслітерованой текст. Словопокажчик. / Вид. підг. І. Чепіга та ін. – К.,2001.</i> <i>Чепіга І. Деякі синтаксичні явища в мові Пересопницького Євангелія //Українська мова. -2001. - №1.</i> Львів, 1960. – Кн.4.	
43 т. 2 год.	Мовотворчі завдання харківської (І.Срезневський, М.Костомаров, А.Метлинський, Л.Боровиковський та ін.) та київської(на чолі з М.Максимовичем) школи романтиків, зорієнтовані на розширення сфер функціонування української мови та вироблення публіцистичного, наукового, епістолярного, релігійного стилів, роль літературного доробку романтиків у процесі творення художнього стилю літературної мови. Джерела мовотворчості романтиків. Перші наукові студії з української мови нової доби - “Граматика малороссийского наречія” О.Павловського, словник П.Білецького-Носенка. Проблеми становлення українського правопису: фонетичний та історико-етимологічний принципи. Правописні системи І.Котляревського, О.Павловського, М.Максимовича.	лекція	Основна + Бучко Д. Маловідомі сторінки з рукописної спадщини О.Павловського //УМШ. – 1962. - №5. – С.18-22. З історії української мови: До 150-річчя “Грамматики” О.Павловського. - К.,1972. Кобилянський Б.В. Півтораста років першої граматики української літературної мови//З історії української мови: До 150-річчя “Грамматики” О.Павловського. - К.,1972.	Галицькі граматики першої половини XIX ст.(І.Могильницького Й.Левицького, , Й.Лозинського, М.Лучкая, І.Вагилевича). 4 год.
44т.	Галичина у процесах мовотворення у першій	Лекція	Основна + Лесюк М. Роль греко-	Галицькі граматики першої

2 год.	<p>половині XIX ст. ”Язичie” як тип штучно витвореної книжної мови. Пошуки шляхів формування літературної мови на народнорозмовній основі. Діяльність ”Руської трійці”. ”Русалка Дністровая” та її значення у розвитку літературної мови в Галичині. Правопис альманаху. Революція 1848 року в Австрійській імперії та її вплив на національне самоствердження українців (заснування кафедри української словесності у Львівському університеті, наукова діяльність Я.Головацького, створення Ради Народної Руської та її програма, перша газета для українців). Розвиток наукового і публіцистичного стилів української мови в Галичині.</p>		<p>католицького духовенства у розвитку української літературної мови в Галичині// Християнство та українська мова. Матеріали наукової конференції . Київ, 5-6 жовтня 2000р. – Львів, 2000. – С.58-70.</p> <p><i>Муромцева О.</i> Галичанізм // Українська мова. Енциклопедія. – К.,2000. – С. 86.</p> <p><i>Турій О.</i> „Українська ідея” в Галичині в середині XIXст // Україна модерна. – Львів,1999. – Ч.2-3. – С.59-75.</p> <p><i>Шевельов Ю.</i> Внесок Галичини у формування української літературної мови. – Львів- Нью-Йорк,1996.</p>	<p>половини XIX ст.(I.Могильницького Й.Левицького, , Й.Лозинського, М.Лучкая, I.Вагилевича).</p> <p>4 год.</p>	
45 т. 2 год.	<p>Агресивна росіянізаторська політика в освіті та книгодрукуванні на теренах Лівобережжя та Правобережжя. Українські інтелектуальні сили в розбудові Російської держави. Вплив української літературно-писемної мови на формування російської. Мова творів Григорія Сковороди як особливе явище в історії становлення української літературної мови. Умови функціонування української мови в Галичині та на Закарпатті. Загальні тенденції у літературно-писемному мовотворенні. еформа алфавіту на початку XVIIIст.(гражданка), розмежування світської та церковної систем письма.</p>	<p>практичне заняття</p>	<p>Основна+ <i>Ільєнко І.</i> В пазурах у двоглавого. Українство під царським гнітом (1654 – 1917). – К.,2004. - С.12 – 131.</p> <p><i>Кобилянський Б.</i> Мова Григорія Сковороди//Кобилянський Б. Лекції з історії української літературної мови. – Львів,1965.</p> <p><i>Лизанчук В.</i> Навічно кайдани кували. – Львів,1995. – С.21-75.</p> <p><i>Шевельов Ю.</i> Пролегомена до вивчення мови та стилю Григорія Сковороди//Юрій Шерех. Поза книжками і з книжок. - К.,1998.</p>		

45 т. 2 год.	Феномен Шевченка як основоположника української літературної мови. Художній, публіцистичний, науковий та епістолярний стилі в інтерпретації Т.Шевченка, жанрово-стильове різноманіття його літературного доробку. Народнорозмовна основа Шевченкової творчої спадщини. Роль Шевченка у встановленні фонетичних, граматичних, лексичних норм української мови. Проблема російськомовних творів Шевченка.	Лекція	Основна + <i>Забужко О. Шевченків міф України. - К.,1997.</i> <i>Ісаєвич Я. Минуле, сучасне і майбутнє народу: проблема спадкоємності української культури в творчості Шевченка//ЗНТШ. - Львів,1990. - Т.221. -</i> <i>Шевельов Ю. Критика поетичним словом: Молодий Шевченко визначає своє місце в літературі та дещо про "білі плями"// Сучасність. - 1989. - № 5.С.47-56.</i>	
46 т. 2 год.	Концепція літературної мови П.Куліша, його літературно-публіцистична та наукова діяльність, перекладацька праця у розбудові української літературної мови. Особливості епістолярного стилю П. Куліша.	Лекція	Основна + <i>Лучук О. Шекспір у листах Пантелеїмона Куліша//ЗНТШ. - Львів,1995. - Т.229.- С.371-376.</i> <i>Німчук В. Сто літ першому повному перекладові Біблії українською мовою// Українська мова. – 2004. - №4. – С.75-94.</i> <i>Пантелеїмон Куліш: Матеріали і дослідження. – Львів, Нью-Йорк, 2000.</i> <i>Статєева В.І. До питання про роль П.Куліша в історії української літературної мови// Мова і культура нації/ Тези доповідей Регіональної науково-практичної конференції. - Львів,1990. - С.10-12.</i> <i>Шерех Ю. Кулішеві листи і Куліш у листах// Шерех</i>	

			Ю. Третя сторожа. – К.,1993.		
47 т. 2 год.	Творчість Івана Котляревського в історії становлення української літературної мови. Народнорозмовна мова, просторіччя та усна творчість як основа поеми, строкатість фонетичних, граматичних та лексичних явищ. Особливості мови п'ес Івана Котляревського. Перші наукові студії з української мови нової доби. “Граматика малороссийского наречія” О.Павловського. Словник П.Білецького-Носенка. Галичина у процесах мовотворення у першій половині XIX ст. Пошуки шляхів формування літературної мови на народнорозмовній основі. Діяльність представників “Руської трійці” як творців української літературної мови. “Русалка Дністровая” та її значення у розвитку літературної мови в Галичині. Правопис альманаху. Галицькі граматики першої половини XIX ст.(І.Могильницького, Й.Левицького, Й.Лозинського, М.Лучка, І.Вагилевича).	Практичне заняття	Основна + <i>Мозер М.</i> Дещо про українську мову в підавстрійській Галичині (1772 – 1848/1849рр.)// НТШ в Америці. Бюлетень. – Ч.18. – 2004. <i>Пилинський М.</i> Із спостережень над мовою і стилем “Енейди” І.Котляревського// Мовознавство. – 1988. - № 5.		
47 т. 2 Год.	Цензура і заборона українського друкованого слова у підросійській Україні (Валуєвський обіжник 1863р., Емський указ 1876р. та ін.). Толерантність австрійського уряду в національних питаннях і суспільний статус української мови в Галичині. Ідейні течії народовництва та москвофільства у середовищі галицької інтелігенції та концепції вироблення літературної мови. Зосередження основних процесів літературного мовотворення на галицьких теренах.	лекція	Основна + <i>Лизанчук В.</i> Навічно кайдани кували. – Львів,1995. - С.93-149. Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання / Упор. Г.Боряк. – К., 2015.		
48 т. 2 год.	Загальні тенденції і джерела формування літературної мови у другій половині XIX ст. Обговорення проблеми неологізмів(Б.Грінченко,	лекція	Основна + Муромцева О.Г. Розвиток лексики української літературної мови в		

	O.Пчілка, М.Старицький, К.Михальчук), „кування слів” як одна з визначальних тенденцій творення лексичного складу української літературної мови. Питання про запозичення та їх адаптацію на україномовному ґрунті. Народнорозмовне та фольклорне джерело творення літературної мови. Збагачення лексичного і стилювого фонду української літературної мови під впливом позамовних чинників – розвиток суспільних відносин, політичної думки, наукові та технічні досягнення, нові ідейно-естетичні течії у мистецтві та літературі.		другій половині XIX - на початку ХХст. - Х.,1985. Статтєва В. Українські письменники про проблеми літературної мови та мовознавства кінця XIX - початку ХХ ст.- Ужгород,1997. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови. - Львів-Нью-Йорк,1996. - С.27-108.	
49 т. 2 Год.	Роль особистості у процесах творення української літературної мови (XIXст.). Б.Грінченко, Олена Пчілка, М.Драгоманов, Леся Українка, М.Коцюбинський, Є.Желехівський, С.Смаль-Стоцький, М.Грушевський.	Практичн е заняття	Основна + <i>Панько Т.І. Нація і мова в системі поглядів</i> М.Драгоманова і М.Грушевського. - Львів,1991. <i>Статтєва В.</i> Українські письменники про проблеми літературної мови та мовознавства кінця XIX - початку ХХ ст.- Ужгород,1997.	
49 т. 2 Год.	Становлення норм українського правопису на Лівобережжі (Київський правопис, правопис П.Куліша, правописна система М.Драгоманова, Б.Грінченка) та в Галичині (друга хвиля “азбучної війни”, правопис Є.Желехівського, діяльність С.Смаль-Стоцького та офіційне затвердження норм фонетичного правопису у 1893 році). Участь Б.Грінченка, І.Франка, І.Верхратського, І.Кокорудза, М.Школиченка, А.Кримського у дискусії 1891 – 1892 рр. навколо проблем	лекція	Основна +	

	літературного мовотворення. Значення дискусії у виробленні основних засад формування єдиної української літературної мови.				
50 т. 2 Год.	Роль української інтелігенції у розбудові літературної мови (І.Франко, М.Драгоманов, Леся Українка, Б.Грінченко, М.Грушевський, М.Коцюбинський). Інтелектуалізація як одна із основних тенденцій творення художнього стилю. Мова публіцистики та наукових праць.	Лекція			
51 т. 2 Год.		Практичне заняття			
52 т. 2 год.	Загальний огляд мовотворчих процесів ХХ ст. : основні етапи, тенденції. Сучасний стан функціонування української літературної мови, напрями розвитку, проблеми та шляхи їх вирішення.	Лекція		Спостереження за функціонуванням української літературної мови у різних сferах сучасного життя. 10 год	

